

80 éve történt...

Az 1899-ben megnyílt Erzsébet Közkórház hamarosan szűknek bizonyult. Sok volt a beteg, a tudomány rohamos fejlődésével új diszciplínák kértek bebocsáttatást és új szervezeti forma honosodott meg a gyógyintézetekben. Hazánk kis kórházaiban csak egy általános osztály fogadta a betegeket. A száz ágyasnál nagyobb intézeteiben a huszas évekig többnyire sebészeti és belosztályok, ritkábban még szemészet, fertőző-, tüdő-, elmeosztály és bőr- és buda-kóros részlegek működtek. További differenciálódás az első világháborút követő években kezdődött el.¹

Így történt ez Nyíregyházán is, ahol dr. Klekner Károly az Erzsébet Közkórház igazgató főorvosa kezdeményezte újabb osztályok kialakítását. Két szakma önállóvá vált sürgősen aktuálissá, a gyermekgyógyászat és a szülészet-nőgyógyászat. Megyénk ugyanis az ország legszaporább megyéi közé tartozott az élveszületések 36,7 ‰-ével (az országos átlag 25 ‰). Magas, 19,6 ‰-es volt viszont a gyermekhalandóság is, a 16 ‰ körüli országos átlaggal szemben.² Nyíregyháza mutatói is csak a megyei átlagokhoz képest voltak jobbak.

A két osztály létesítése új épületek építését igényelte volna. A vármegye már 1912-ben elhatározta a kórház bővítését, de az első világháború elsöpörte a megvalósítást.³ 1919/20-ban, majd 1926-ban is készültek tervek, de azok pénz hiányában nem épülhettek fel.⁴

Így belső átalakításokkal kellett megvalósítani az elképzeléseket.

Szülészeti és nőgyógyászati osztály

A kórház megnyitásakor a sebészeti pavilonon belül mindössze egy szülészoba és egy 6 férőhelyes gyermekágyas kórterem állt a szülő nők rendelkezésre⁵, igaz akkoriban a szülések nagyobb része még otthon történt. A nőgyógyászati eseteket a sebészeti betegekkel együtt kezelték. Számuk a tizes évek elején évi száz körül mozgott.⁶

Az önálló szülészeti és nőgyógyászati osztály létrehozására 1927 nyarán került sor, mely két év sebészeti pavilonbéli társbérlet után, az 1929. novemberben átadott új épületben kapott méltó elhelyezést 69 ágygal. Az országban ekkor már a vidéki 100 ágyasnál nagyobb általános állami kórházak közel kétharmada rendelkezett szülészeti és/vagy nőgyógyászati osztállyal. Ez a tény összhangban volt a korszak nagyarányú közegészségügyi fejlesztéseivel is, aminek fontos része volt az anya- és csecsemővédelem. Az új európai színvonalú osztály forgalma jelentősen megnőtt. A szülészeti események száma míg 1912-ben pl. 113 volt, 1933-ban már csak szülésből 340-et regisztráltak.⁷

Az osztály vezetője az akkor 41 esztendőes biharszentandrás Frankó Sándor lett. A nagyváradi születésű főorvos diplomáját Budapesten kapta 1909-ben. Szakmai gyakorlatát a budapesti Ró-

kus kórházban, majd a Szülészeti Klinikán szerezte, ezt követően magánorvosként tevékenykedett. 1922 óta élt Nyíregyházán. Az Erzsébet kórház már 1923-tól foglalkoztatta szülész specialista-ként, kézenfekvő volt tehát, hogy őt nevezzék ki osztályvezető főorvosnak.⁸ Feladatát a háborút követő nyugdíjazásáig látta el.⁹

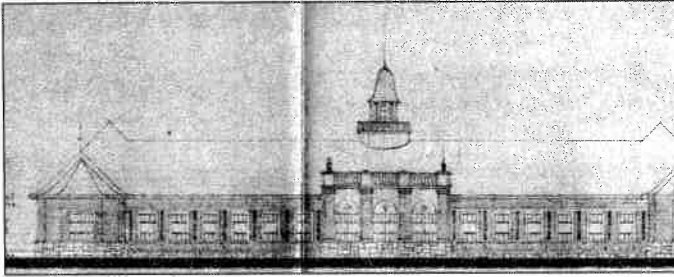
Gyermekosztály

Ugyancsak 1927-ben létesült a gyermekosztály a volt igazgatói lakásból átalakított négy kórteremben, 32 ágyon.¹⁰ Kórházunk országosan is élen járt az önálló gyermekgyógyászat kialakításával, hiszen egy 1934-es országos adattár szerint csak néhány önálló gyermekkórház és 7 vidéki kórház (Hódmezővásárhely, Győr, Miskolc, Nyíregyháza, Sopron, Székesfehérvár és Szombathely) volt berendezkedve a picik gyógyítására.

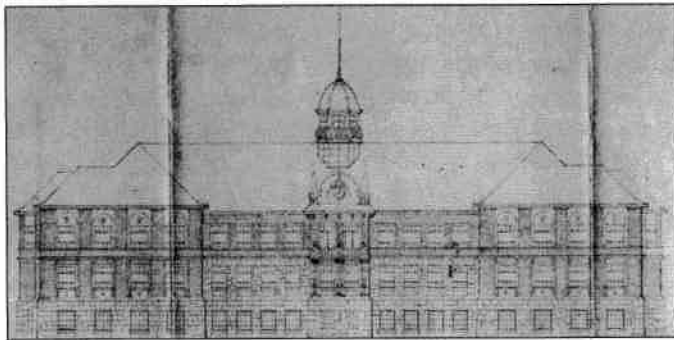
A nyíregyházi osztály avatása 1927. november 10-én Mikecz István alispán részvételével történt, bár már szeptember elejétől fogadta a kis betegeket.¹¹ A nehéz anyagi helyzetben ágyalapítványok segítettek kialakítását. A fehér ágyakon ott szerepelt a 400 pengős alapítványt tevő neve. A névsor, melyről a korabeli helyi sajtó, a Nyírvidék is beszámolt, igen impozáns.¹² Szerepel közöttük vállalat (Felsőszabolcsi Ármentesítő Társulat, Nyíregyházi Takarékpénztár Egyesület), egyház (Római katolikus egyház, Nyíregyházi statusquo izraelita hitközség) és számos magánszemély. Természetes

volt akkoriban, hogy a település és megye tehető birtokosai is adakoztak nemes célok érdekében: pl. gróf Desseffy Emil és Aurél királytelki birtokosok, báró Molnár Viktorné és báró Vay Miklós. A vármegyei tisztifőorvos, dr. Mikecz Miklós és a kórház nemrég kinevezett főorvosa, dr. Gaizler Gyula szakemberként tartották fontosnak az osztály támogatását anyagiakkal is. Hozzájárult a kis betegek gyógyításához több jeles politikai, közigazgatási területről ismert személy; pl. gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter, Liptai Jenő gazdasági főtanácsos és neje, Énekes János pápai prelátnak fia, dr. Sarvay Elek vármegyei főügyész fia nevében, a neves helyi ügyvédcsalád tagjai Porkoláb Klára és Éva. Az összefogás széles körét mutatja, hogy a település neves iparosai pl. Lakner Béla "sütőmester", Nagy István hentes és egyéb "névtelen" polgárok is megmozdultak a jó ügyért. A városi képviselő testület 4 ágyalapítvánnyal járult hozzá az osztály kialakításához.

Az osztály vezetője dr. Dohnál Jenő lett. Az ekkor 31 esztendőes Dohnál mindössze 7 éve kapta meg diplomáját a budapesti egyetemen és 3 éve szerezte meg szakorvosi címét Debrecenben. 1923-ban rendelőt nyitott Nyíregyházán, majd az Erzsébet Közkórház gyermekorvosa lett. Emellett a Stefánia Csecsemővédő Intézet vezetője, majd 1928-tól az OTI szakorvosa is volt.¹³ Szakmailag bizonyára vonzó lehetőség volt a fiatal orvos

Fábián Gáspár terve 1926-ban a gyermekgyógyászati épületről, mely nem valósult meg

Fábián Gáspár terve a sebészeti épületről 1926 márciusában, egy másik változat épült meg

számára egy önálló osztály megszervezése és vezetése, mely feladatot 1957. március 23-ig el is látta.

A gyermekosztályon gyer-

mektápszer-konyha sterilizáló és hűtő berendezés is működött, így lehetővé vált a higiénikus tejes tápszer készítése, melyet a Stefánia,

a Munkásbiztosító Pénztár ügyfeleinek és magánosoknak is rendelkezésére bocsátották csekély díjazásért.¹⁴ Az osztály két évig működött ideiglenes helyen, az új sebészeti pavilon átadása után 1929-ben kerülhetett jobb körülmények közé.

Intézeti gyógyszerár

Fontos lépés volt az intézet életében, amikor 1927. december 28-án a vármegyei közgyűlés jóváhagyta a kizárólag kórházat szolgáló házi gyógyszerár létesítését, mely a sebészeti épület 1929-es átadása után kapott csak méltó helyet a régi belgyógyászati pavilonban.¹⁵ Kezelői eleinte az orvosok lehettek, ugyanis az állandó személyzethiánnyal küzdő kórházban csak 1934-ben került sor "gyógy- és kótszertárnoki" állás létesítésére. Ez jelentős lépés volt, hiszen a már említett 1934-es hazai kórházi adattár intéz-

ményei közül csak a klinikákon, a nagyobb fővárosi kórházakban és hat százalékánál nagyobb általános kórházban alkalmaztak gyógyszerészt. Az Erzsébet kórház vezetői azzal indokolták a vármegyénél a gyógyszerészi állás létesítését, hogy mióta a harmincas évek elejétől patikus is besegített a kórház gyógyszerellátásába, takarékosabb a forgalom, amit adatokkal is bizonyítottak: míg 1930-ban 75.993 pengő volt a gyógyszerköltség, addig egy év múlva már csak 46.357, 1933-ban pedig mindössze 45.571 pengő.¹⁶ A patika beszállítói a város ismert gyógyszerárjai: Szopkó Dezső, Osgyáni József, Haisinger Viktor, Gergelyffy György, Kovács Pál és Farkas Jenő cégei voltak.¹⁷

*Kübrner Éva
könyvtárvezető*